

AAS "BTA Baltic Insurance Company"

Riski un risku vadība

Decembris, 2017

RISKU PĀRVALDĪBAS SISTĒMA

Apdrošināšana kā uzņēmējdarbības nozare nodarbojas ar riska pārnesi no apdrošinājuma ņēmēja uz apdrošinātāju un šī riska pārvaldīšanu.

Sabiedrība, ievērojot Apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas likuma, kas ietver Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 25.novembra direktīvas 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā (Maksātspēja II) prasības, kā arī VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe (turpmāk tekstā – VIG) Grupas prasības, ir izveidojusi risku pārvaldības sistēmu kā sistemātisku pasākumu kopumu, kas nodrošina risku identifikāciju, novērtēšanu, riska mazināšanu, kā arī riska līmeņa uzraudzību un ziņošanu, skaidri definējot visu iesaistīto struktūru un personu tiesības un pienākumus.

Sabiedrības risku pārvaldības sistēma aptver sekojošas jomas: risku parakstīšana un rezervju veidošana, aktīvu un saistību pārvaldība, ieguldījumu pārvaldība, likviditātes pārvaldība, operacionālo risku pārvaldība un risku mazinošās aktivitātes.

Katrai no iepriekšminētajām jomām ir skaidri noteikti risku pārvaldības principi, atbildīgās struktūrvienības un personas.

Visus riskus Sabiedrība iedala trīs grupās:

- apdrošināšanas riski;
- finanšu riski;
- darbības (operacionālie) riski.

Riska pārvaldības procesa sākumpunkts ir risku identificēšana. Tās mērķis ir atklāt, noteikt un dokumentēt visus iespējamus risku avotus, kas varētu ietekmēt Sabiedrības mērķu sasniegšanu. Risku identificēšana tiek veikta regulāri, ne retāk kā reizi gadā. Tā ietver esošo risku, kas varētu būt mainījušies, un to avotu pārskatīšanu, kā arī jaunu risku atklāšanu un dokumentēšanu. Lai izvairītos no nepieļaujamiem riskiem, pirms jaunu produktu vai procesu ieviešanas, tiek veikta riska analīze.

Risku novērtēšanai riska kategorijām, kur pieejami pietiekami vēsturiskie dati statistiskās analīzes veikšanai, piemēram tirgus riskiem, kredītriskam, apdrošināšanas riskiem un citiem, Sabiedrība izmanto kvantitatīvo risku novērtējumu, pielietojot standarta formulu. Kvalitatīvo risku novērtēšanu, t.i. ekspertu novērtējumu, Sabiedrība izmanto tur, kur nav pieejami pietiekami dati, lai veiktu statistisko analīzi, piemēram, operacionālie, stratēģiskie, reputācijas riski. Ekspertu novērtējuma rezultāts veidojas iespējamā iestāšanās biežuma un ietekmes mijiedarbībā.

Pēc riska kvalitatīvās vai kvantitatīvās novērtēšanas un riska būtiskuma noteikšanas, Sabiedrība izvēlas kontroles metodes riska mazināšanai. Lai nodrošinātu kontroles pasākumu efektivitāti, Sabiedrība dod priekšroku preventīvām un automātiskām kontrolēm.

Sabiedrība regulāri uzrauga riska profilu. Pilnu nepieciešamā maksātspējas kapitāla aprēķinu veic reizi ceturksnī, kā arī veic regulārus stresa testus, jūtīguma testus, ja faktiskie rādītāji atšķiras no risku un maksātspējas pašu novērtējuma prognozēm. Standarta formulas lietošana atbilst Sabiedrības riska profilam, kas novērtēts riska un maksātspējas pašu novērtējumā.

Sabiedrība ik gadu nodrošina risku un maksātspējas pašu novērtējuma veikšanu, izvērtējot dažādu ārkārtēju, bet iespējamu nelabvēlīgu notikumu vai tirgus nosacījumu izmaiņu ietekmi

uz Sabiedrības spēju izpildīt no apdrošināšanas līgumiem izrietošās saistības un nodrošināt finansiālās darbības stabilitāti.

Pamatojoties uz sagatavoto novērtējumu, Sabiedrības Valde pieņem lēmumus par veicamajām darbībām, novērtējumā minēto notikumu vai tirgus nosacījumu izmaiņu iestāšanās gadījumā, ar konkrētiem nosacījumiem, pasākumiem un turpmāko rīcību. Novērtējuma rezultāti tiek izmantoti stratēģiskajā un operatīvajā plānošanā, budžeta sastādīšanas procesā, kā arī gadījumos, kad tiek plānotas kādas būtiskas izmaiņas Sabiedrības darbībā.

Sabiedrība vismaz reizi gadā veic stresa testus, kuros novērtē un dokumentē iespējamās attīstības scenārijus. Stresa testiem tiek izmantota jūtīguma un scenāriju analīze. Jūtīguma tests tiek veikts, lai noteiktu konkrēta riska faktora radīto negatīvo seku iedarbību, bet scenāriju analīze tiek veikta, lai noteiktu vairāku riska faktoru vienlaicīgu ietekmi, kad tiek novērtēta ārkārtēju, bet potenciāli nelabvēlīgu notikumu vai tirgus situāciju iestāšanās. Tiek veikti arī reversie testi, kas parāda kādu notikuma kopumam ir jānotiek, lai Sabiedrības maksātspējas rādītājs būtu mazāks par 100 procentiem.

Lai nodrošinātu risku pārvaldības sistēmas uzticamību, riska mērīšana, analīze un kontroles funkcijas tiek atdalītas no biznesa funkcijām, t.i. Sabiedrība nodrošina, ka risku profilu ietekmējošajām personām vienlaicīgi nav uzticēta risku uzraudzība un risku kontrole, kā arī Sabiedrība regulāri un sistemātiski izglīto savus darbiniekus, lai paaugstinātu to izpratni par riskiem.

APDROŠINĀŠANAS RISKI UN TO VADĪBA

RISKU PARAKSTĪŠANA

Apdrošināšanas risku parakstīšana ietver visus nedzīvības apdrošināšanas veidus, kas definēti Apdrošināšanas un pārapirošināšanas likumā. Apdrošināšanas produktu īpatnības, apdrošinātie riski un to ierobežojumi ir noteikti Sabiedrības iekšējos normatīvajos dokumentos un publiski pieejamos produktu noteikumos.

Sabiedrībai risku parakstīšanas risku veido trīs komponentes:

- risks, kas izriet no nedzīvības apdrošināšanas parakstīšanas saistībām;
- risks, kas izriet no veselības apdrošināšanas parakstīšanas saistībām;
- risks, kas izriet no dzīvības apdrošināšanas saistībām. Tā kā Sabiedrība ir nedzīvības apdrošināšanas pakalpojuma sniedzējs, tad dzīvības apdrošināšanas parakstīšanas risks veidojas saistībā ar sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas (OCTA) izmaksām.

Lai mazinātu risku, Sabiedrības risku parakstīšanas stratēģijas pamatā ir risku diversifikācija, kas nodrošina sabalansētu risku portfeļa uzturēšanu vairāku gadu garumā. Sabiedrība veic rūpīgu produktu monitoringu, lai, parādoties negatīvām tendencēm, savlaicīgi veiktu nepieciešamās darbības rezultātu uzlabošanai un riska līmeņa korigēšanai atbilstoši stratēģijai un gada plānam.

Galvenais riska līmeņa mērījums ir zaudējumu rādītājs, kombinētais rādītājs un neto nopelnītās prēmijas katram apdrošinātajam riskam, katram apdrošināšanas veidam un valstij. Lai no apdrošināšanas prēmijām gūtu ienākumus, ar ko varētu segt paredzamās atlīdzības un izmaksas, riska identificēšanai un novērtēšanai, Sabiedrība:

- veic tirgus analīzi;
- analizē potenciālos apdrošināšanas prēmiju rezervju ierobežojumus attiecībā uz ieguldījumu vidi;
- analizē tirgus zaudējumu statistiku;
- analizē individuālo klientu vēsturisko zaudējumu statistiku kopā ar attiecīgo apdrošināšanas seguma informāciju;
- pastāvīgi uzrauga galvenos riska gadījumus, riska faktorus, kā arī jaunus riskus;
- izvērtē apdrošināšanas tirgus cenu līmeni.

Lai nodrošinātu, ka risku parakstīšanas process vienmēr atbilst Sabiedrībā noteiktiem kvalitatīviem un kvantitatīviem standartiem, ir izstrādāti iekšējie normatīvie dokumenti, kas nodrošina vienādu risku parakstīšanas procesu visās Baltijas valstīs.

Sabiedrība sagatavo pārskatus gan griezumā pa atsevišķiem apdrošināšanas veidiem, gan pārdošanas kanāliem, vērtējot iekšējās un ārējās vides ietekmi uz konkrēto pakalpojumu. Lai nodrošinātu stratēģisko mērķu izpildi, pamatojoties uz analīzes rezultātiem, Sabiedrība lemj par izmaiņām cenu politikā, metodikā, prioritāros segmentos (klientu, produktu, ģeogrāfiskos), nodrošinot risku diversifikāciju.

TEHNISKO REZERVJU VEIDOŠANA

Sabiedrība nodrošina, ka tehniskās rezerves ir izveidotas tādā apjomā, lai Sabiedrība varētu pilnībā izpildīt savas saistības saskaņā ar noslēgtajiem apdrošināšanas un pārapdrošināšanas līgumiem. Rezerves tiek aprēķinātas, balstoties uz apdrošināšanas līgumu datiem grāmatvedības sistēmā, un nepieciešamie aprēķini tiek veikti saskaņā ar šiem datiem, piesardzīgi, ticami un objektīvi.

Tehnisko rezervju aprēķināšanā izmantotais galvenais pieņēmums ir, ka atlīdzību prasību statistika ir stabila un ka atlīdzību prasību attīstība nākotnē būs tādi pati, kāda tā bija pagātnē. Rezerves, izņemot dzīvības rezerves, netiek diskontētas.

Apdrošināšanas gadījumu aplēses tiek regulāri pārskatītas un atjaunotas, iegūstot jaunu informāciju.

Aktuārās funkcijas ietvaros Sabiedrība nodrošina izmantoto datu precizitātes un pilnīguma novērtēšanu, veicot pietiekami plašas un detalizētas pārbaudes.

Sabiedrība regulāri veic rezervju pietiekamības kontroli.

APDROŠINĀŠANAS RISKA KONCENTRĀCIJA

Apdrošināšanas procesā riska koncentrācija rodas, ja kāds atsevišķs notikums vai notikumu virkne var nozīmīgi ietekmēt Sabiedrības saistību apjomu. Riska koncentrācija var rasties saistībā ar vienu apdrošināšanas līgumu vai vairākiem saistītiem līgumiem, kuru rezultātā var rasties būtiskas apdrošināšanas saistības.

Riska koncentrācija var izveidoties dažādu likumsakarību un gadījumu rezultātā. Biežākā riska koncentrācija tiek novērota veidos, kuros tiek apdrošināta fiziska persona, t.i., palīdzības vai nelaimes gadījumu apdrošināšana, kad personu grupa cieš nelaimes gadījumā, un visas šīs personas ir apdrošinātas Sabiedrībā. Īpašuma apdrošināšanā riska koncentrācija varētu izveidoties, ja vienā nelielā, blīvi apbūvētā apgabalā iestājas kāds no riskiem (piem.,

ugunsgrēks), kas viegli var pārvietoties no viena objekta uz otru, un šo darbību nav iespējams novērst.

Sabiedrība apzinās, ka ir iespējama riska koncentrācija uz vienu uzņēmumu vai tautsaimniecības nozari kopumā, kuram tiek apdrošināti vairāki riski. Apdrošinot šādus riskus, obligāts priekšnosacījums ir izvērtēt klienta finansiālo stāvokli un kapacitāti, kā arī noteikt, cik lielas finansiālās saistības var rasties, cik lieli riski Sabiedrībai jau ir attiecībā uz šo klientu un kādus tā vēl var atļauties uzņemt. Novērtējot finanšu riskus, tiek izpētītas ekonomiskās attīstības tendences un riski, kas varētu ietekmēt attiecīgo nozari.

Sabiedrība koncentrācijas riska mazināšanai:

- nosaka kopējo risku, kuru tā ir gatava uzņemt attiecībā uz riska koncentrāciju. Sabiedrība uzrauga šos riskus gan risku parakstīšanas laikā, gan regulāri pārbaudot ziņojumus, kuros uzrādīta galveno risku koncentrācija, kurai Sabiedrība ir pakļauta;
- izmanto pārapirošināšanu - pārapirošinot gan proporcionāli, gan neproporcionāli. Piesaistot pārapirošināšanu, Sabiedrības daļa riskā tiek noteikta gan par vienu objektu, gan par vienu notikumu, kurā zaudējumi var tikt radīti vienlaicīgi vairākiem objektiem. Sabiedrība pastāvīgi novērtē izmaksas, ieguvumus un ietekmi uz kapitālu, kas saistīti ar pārapirošināšanas programmu.

Koncentrācijas risks tiek pārbaudīts un izvērtēts dažādos scenāriju testos. Stresa testēšanas rezultāti tiek izmantoti lēmumu pieņemšanā, lai saprastu, kādu koncentrācijas risku Sabiedrība var pieņemt.

KATASTROFAS

Sabiedrības vadība apzinās, ka ir iespējami gan cilvēku radītu katastrofu riski, gan dabas katastrofu riski. Sabiedrības darbības ģeogrāfiskajos apstākļos šie riski visvairāk ir saistīti ar meteoroloģiskām parādībām. Raksturīgākās katastrofas ir plūdi un vētras. Liela mēroga ugunsgrēki un zemestrīces ir maz ticamas, bet varbūtība pastāv. Lai mazinātu katastrofu risku ietekmi uz Sabiedrību, tiek izmantota pārapirošināšana – gan proporcionāla, gan neproporcionāla. Sabiedrībā ir izstrādāta metodika paturētās riska daļas noteikšanai. Tā ir atkarīga no daudziem faktoriem un vēsturiskās statistiskās informācijas katrā produktu grupā. Arī katastrofu risks tiek testēts un izvērtēts scenāriju testos, pārbaudot to ietekmi uz kapitālu.

FINANŠU RISKI UN TO VADĪBA

Sabiedrība, veicot ieguldījumu darbību, ir pakļauta finanšu riskiem. Finanšu riski ietver:

- tirgus risku (t.sk. procentu likmju risku, kapitāla vērtspapīru risku, īpašuma risku, likmju starpības risku, tirgus koncentrācijas un valūtas riskus)
- kredītrisku (darījumu partnera saistību nepildīšanas risku);
- likviditātes risku.

Finanšu riski tiek pārvaldīti saskaņā ar VIG Grupas vadlīnijām – Aktīvu pārvaldība (Asset Management). Riska ierobežošanas nolūkos ieguldījumi tiek veikti dažādos finanšu instrumentos - diversificējot ieguldījumu portfeli, analizējot aktīvus pirms to iegādes, regulāri uzraugot iegādātos finanšu instrumentus, iegūstot un analizējot pieejamo informāciju.

Sabiedrība ir izstrādājusi Ieguldījumu un riska stratēģiju, kas nosaka drošības, kvalitātes, likviditātes un rentabilitātes prasības, kādu sabiedrība vēlas sasniegt attiecībā uz visu

ieguldījumu portfeli, un aktivitātes mērķu sasniegšanai, kā arī iekšējos kvantitatīvos limitus attiecībā uz aktīviem un pakļautību riskam.

Sabiedrība, pamatojoties uz ieguldījumu stratēģiju, aktīvu un saistību stratēģiju, regulāri novērtē finanšu un apdrošināšanas risku īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa ietekmi uz aktīviem un saistībām.

TIRGUS RISKS

Ar tirgus risku Sabiedrība saprot zaudējumu vai negatīvas izmaiņu finanšu stāvoklī risku, kas var rasties aktīvu, saistību un finanšu instrumentu tirgus cenu svārstību rezultātā, šis risks ietver procentu likmju risku, kapitāla vērtspapīru risku, īpašuma risku, likmju starpības risku, tirgus koncentrācijas un valūtas riskus.

Tirgus risks tiek ierobežots, diversificējot ieguldījumu portfeli un analizējot aktīvus pirms tā iegādes, kā arī nodrošinot to regulāru monitoringu. Aktīvu un saistību pārvaldībā rūpīgi tiek sekots sabalansētībai valūtu un termiņu griezumos. Izvietojot līdzekļus, priekšroka tiek dota ieguldījumiem augsta kredītreitinga, zema riska finanšu instrumentos. Saskaņā ar ieguldījumu politiku, Sabiedrība nodrošina, ka vismaz 90% no aktīviem, kas nepieciešami tehnisko rezervju segšanai, ir izvietoti ieguldījumos ar augstu likviditāti.

Lai regulētu riska koncentrāciju finanšu instrumentos, Sabiedrība ir noteikusi ieguldījumu limitus vienam darījuma partnerim un finanšu instrumentu grupai kopumā, tādējādi kontrolējot koncentrācijas risku un nepieciešamo maksātspējas kapitālu.

KREDĪTRISKS (DARĪJUMU PARTNERU SAISTĪBU NEPILDĪŠANAS RISKS)

Kredītrisks jeb darījuma partnera saistību nepildīšanas risks atspoguļo zaudējumus vai nelabvēlīgu aktīvu vērtības un finanšu instrumentu dinamiku, kas var rasties nākamo divpadsmit mēnešu laikā negaidītas darījumu partnera vai Sabiedrības parādniķu saistību neizpildes dēļ vai to kredīspējas samazināšanās rezultātā.

Riska mazināšanai un kontrolei ieguldījumu un pārapirošināšanas jomā VIG Grupas līmenī ir noteikti stingri nosacījumi, piemēram, ieguldījumu veikšanai noteikti limiti kā ieguldījumu veidiem, tā arī biznesa partneriem, pārapirošināšanai – noteikti pārapirošināšanas partneru izvēles kritēriji (piemēram, reitingi), sadarbības limiti un citi drošības noteikumi.

Papildus iepriekšminētajam Sabiedrība nodrošina efektīvu debitoru uzraudzību, kas ļauj savlaicīgi konstatēt iespējamus saistību nepildīšanas gadījumus un mazināt to iespējamās sekas.

LIKVIDITĀTES RISKS

Likviditātes risks ir risks, ka Sabiedrībai bez papildus izdevumiem vai laika novirzes nav pieejami naudas līdzekļi saistību izpildei. Šis risks iekļauj aktīvu un saistību termiņstruktūras neatbilstību.

Saskaņā ar Sabiedrības ieguldījumu stratēģiju, Sabiedrība veic ieguldījumus augsti likvidos finanšu aktīvos. Dominējošai daļai finanšu aktīvu ir aktīvs tirgus, attiecīgi tos iespējams realizēt īsā laikā un ar minimāliem izdevumiem vai bez papildus izdevumiem. Ņemot vērā iepriekšminēto, likviditātes risks Sabiedrībā tiek vērtēts kā zems. Sabiedrība kontrolē šo risku, veicot pastāvīgu finanšu tirgu monitoringu, kā arī pastāvīgi uzturot daļu no finanšu līdzekļiem pieejamu kredītiestādēs norēķinu kontos.

OPERACIONĀLAIS RISKS

Operacionālā riska definīcijā Sabiedrība ietver risku, ko rada neatbilstīgas vai kļūdainas iekšējās procedūras, personāls vai sistēmas, vai arī ārēji notikumi. Operacionālā riska segšanai kapitāla prasība tiek aprēķināta, izmantojot standarta formulu. Veicot ikgadējo risku profila un iekšējās kontroles sistēmas novērtēšanu, kā trīs būtiskākās operacionālā riska kategorijas ir noteiktas:

- citi juridiskie un atbilstības riski (galvenokārt, saistībā ar personas datu aizsardzības prasību un konkurences tiesību regulējums);
- cilvēcisko kļūdu risks;
- procesu un organizatoriskais risks.

Operacionālā riska mazināšanai Sabiedrība izvēlas dažādas kontroles stratēģijas – gan preventīvas, piemēram, nosakot pieejas tiesību/autorizācijas līmeņus, gan korigējošas (orientētas uz operacionālā riska gadījuma savlaicīgu novēršanu un iespējamu atkārtojumu novēršanu), gan identificējošas – tādas, kas orientētas uz notikušu operacionālā riska gadījumu atklāšanu. Sabiedrība būtiskajiem procesiem izstrādā iekšējos normatīvos dokumentus un nodrošina darbinieku apmācību.

Sabiedrība apkopo un reģistrē datus par operacionālā riska notikumiem, to cēloņiem, sekām un pasākumiem, kas veikti, lai novērstu to atkārtošanos. Viens no operacionālā riska pārvaldības mērķiem ir nodrošināt, ka kontroles efektivitātes rādītājs ir ne mazāks par 95% (aprēķināts iekšējās kontroles sistēmas novērtēšanas procesā).

Lai pārliecinātos par standarta formulas atbilstību operacionālā riska novērtēšanai, Sabiedrība operacionālā riska identificēšanai un novērtēšanai izmanto arī operacionālā riska pašnovērtējumu (veicot risku iestāšanās varbūtības un iespējamās ietekmes novērtējumu). Risku pārvaldības funkcijas īstenotājs, sadarbojoties ar risku īpašnieku, izsaka kvalitatīvos un kvantitatīvos vērtējumos un klasificē iespējamās operacionālā riska notikumus, šādi identificējot Sabiedrības operacionālā riska līmeni un nepieciešamās kontroles darbības tā mazināšanai.

Pēc standarta formulas aprēķināto kapitāla prasību operacionālajam riskam Sabiedrība uzskata par atbilstošu.